

Y, 18.

4, 567.

17
DE
AUCTORITATE
RELIGIONIS CHRISTIANAE DIUINA

DISSERIT

ET

VIRO MAGNIFICO, SUMME VENERABILI
EXCELLENTISSIMOQUE
DOMINO

CAROLO CHRISTIANO
TITTMANNO,

DOCTORI THEOLOGO CELEBERRIMO,

IN SUPREMO, QUOD ELECTORIS SEREN. NOMINE SACRORUM CURAM GERIT
COLLEGIO ASSESSORI, DIOECESEOS DRESDENSIS SUPERINTENDENTI,
PASTORI PRIMARIO, SCHOLARUMQUE EPHORO &c.

PATRONO OPTIMO,

INGRESSUM NOVI MUNERIS PIE GRATULATUR

CAROLUS GOTTLÖB FIEDLER, A. M.

ECCLESIAE DITERSBAC. PASTOR.

DRESDAE,

TYPIS CAROLI CHRISTIANI MEINHOLDI.

17.

DE
AUCTORITATE
RELIGIONIS CHRISTIANAE DIVINA

DISTRICT

WEO MAGNifico, RUMME VENERABILII
DIGNITATE

D O M I N O

CAROLO CHRISTIANO

DOCTORI THEOLOGICO

IN THEOLOGIA SACRAMENTORUM
CUM HONORABILIBUS ACADEMICIS
DIGNITATIBUS

BALDWINO OTTINGO

PROFESSORI ET REGENTI

CAUSAE IN COTTON MEDICINA, A. M.

MOESTERII

D E P P A R

THEO CAROLI CHRISTIANI RUMMOLDII

Erat in omnium votis, vt in locum viri immortalis, qui ante *TE*, prouinciam ornauit *TIBI*, VIR MAGNIFICE, ita dirigente diuina prouidentia, demandatam, succederet theologus, doctrinam salutarem sincere eaque proficiens grauitate, quae in primis his temporibus requiritur, quibus temerariorum quorundam hominum, qui simplicitati christianae aduersantur, conatus nefarii debent comprimi et pax, qua nihil est optabilius, in ecclesia conseruari.

Saxoniae, in qua Lutheri et Melanchthonis subtilitate et opera auctoritas diuinarum literarum in omni re theologica restaurata est, hoc post hominum memoriam erit gloriae, S. Ven. HERMANNUM aliosque viros summos illa nostra aetate, qua maxime Enthusiasmus omnisque generis errores sparguntur, per quos periculum erat, ne defectus fidei aut superstitio prorsus irruerent, omniaque secum traherent, ita verae doctrinae habuisse rationem, vt ea in his terris maxime vsque in hunc diem sincera et recta conseruata sit.

Hoc non sine summi Numinis directione evenisse, mihi persuasum est, qua etiam *TU*, *VIR SUMME VENERABILIS*, nunc adis muneris functionem, quae uti in se est honorificentissima, ita *TIBI* amplioem praebet occasionem, quod adhuc in muneribus grauilisimae praecleara opera et scriptis praestantissimis demonstrasti, porro commonstrandi, esse adhuc Theologos, quibus nil sanctius, nil magis curae est, quam ut veritas diuina in generis humani salutem propagetur et conferuetur.

Quare permotus offero *TIBI* libellum, qui non verborum elegantia aut rerum copia, sed argumenti tantum praestantia, mihi non prorsus indignus videbatur, quo *TIBI* omni, qua par est veneratione, significarem gratulationes, quibus *TE* excipit patria et totus coetus ecclesiae Saxonicae et me *TIBI* simul oheruantissime commendem! Dabam, Dittersbach, Idib. Sept. A. R. S. cio io cclxxxix.

Inter

2

Later omnia, in quibus vim suam acuit et exercet mens humana, vix quidquam reperimus, quod maiori vnaquam studio vel commendatum vel etiam a nonnullis iisque ingeniosissimis literatissimisque viris olim et nostra memoria vituperatum sit, quam doctrinam puriorem et religionem christianam. Omnibus enim constat, quantae dissensiones, motus et reipublicae conuersiones ea de causa ortae sint et quae in diem adhuc agantur. Nulla quippe est aut fuit scientia, quae in omni litterarum orbe magis agitata aut ventilata sit, quam ipsa nostra sanctissima religio. Quis est denique, qui nesciat, quae scriptorum farragines toto die procedunt, e quibus patet, quantum in hac parte homines inter se dissentiant.

Sed quid ista miramur, cum auctor religionis hos conatus illasque insidias ipse ingenue professus sit atque declarauerit, semper fore ecclesiam, quae nihilominus eo tramite, cui fuerit auctor, insisteret, nec a salutari religione vel in ipsa morte discederet, sed eam ceu anchoram in tot fluctibus teneret.

Hujus effecti vis profecto rei christianae maximum addit pondus, fatis probans, in ea inesse eiusmodi argumenta, quae, quo accuratius ponderentur, eo praestantiora inveniuntur. Id quod quotidiano usu et experientia etiam confirmatur. Etenim liquet, quo maiori nisu fundamenta religionis concutiantur, eo firmiora, certiora et indissolubilia reprehendi. Quae igitur ad rei christianae detrimentum excogitantur, in ejus eveniunt emolumentum.

Itaque operae pretium videtur esse, veram hujus paradoxî quaerere rationem, quae nullo modo pendet ab eorum, qui inter se disputant, voluntate, studio aut opibus, sed a sola religionis christianae auctoritate, precio et dignitate, quae ergo maxime erit consideranda, si recte de ea velimus sentire.

Probe quidem scio et intelligo, hanc iam dudum a multis viris clarissimis esse demonstratam, nec tamen prorsus inutile fore puto, ea his pagellis mandare, quae mihi huic rei fidem facere visa sunt et quae ex ipsius religionis natura sunt desumpta, quae denique, quanquam non totum hujus argumenti designent ambitum, tamen primarias et summas eius rationes in se continent. Qui plura et copiosiora desiderat, adire potest Reinhardi, Lessii, Noëstii aliorumque scripta, quae causam agunt religionis christianae.

Omnis religio in eo est, ut summum Numen ad hominum salutem rite agnoscatur et pie colatur. Si enim Deus pro praestantissima

fua

sua natura et voluntate ab hominibus esse agnoscendum et ut aeternam salutem consequantur, venerandus; ante omnia debet considerari, unde eiusmodi notionem et praecepta nobis innotuerint, quatenus sit eorum natura, ad quid humano generi sint proposita, num eorum observatione felicitas humana incrementum capiat, an illi denique, qui ea ducunt despicantur, iacturam faciant? ad haec omnia eo accuratius erit attendendum, quo minus in dubio est, in tradendis religionis principis saepius fraudem esse adhibitam, ex quo non fieri potest, quin inevitabile damnum rebus sacris exoriatur. Quis hic non repetet illa Lucretii verba:

Humana ante oculos foede cum vita iaceret

In terris oppressa gravi sub religione

Quae caput a caeli regionibus ostendebat

Horribili super adspectu mortalibus instans &c.

saepius olim

Religio peperit scelerosa et impia facta.

Ne itaque sacra dogmata sola humana aut politica innitantur auctoritate, quinimo ea vere praesent, ad quae proposita sunt, ne etiam vel ulla in tanta re fraudis suspicio unquam sit facienda, ea, quae ad eorum auctoritatem faciunt, in originibus prorsus debent considerari, quas si ab illo ipso Numine traxerint, quod colendum proponitur, res erit falsa et religio univocum aequo rerum aestimatori apparebit sanctissima.

Quisque sentit, illud Numen vi sua totam rerum naturam produxisse solum ac fouere et propter hanc immensam maiestatem et potestatem

tem

tem supra totam naturam alius eminere, quam ut vel summa mentis humanae perspicacitate possit deprehendi aut percipiri. Id comprobatur, si contemplantur, quam inconuenienter quantaque haecratione vel principes philosophorum in hac parte versati sint, quod ex eorum monumentis, praecipue autem e Friderici II. Boruiforum regis scriptis liquet. Is enim, qui in republica administranda, rei militaris vsu et peritia, in poesi et philosophia summam consecutus est laudem, et gloriam, rebus diuinis et veram religionem concernentibus, inuita profus Misericua, subtilitatem omnem denegauit. Id multis praeterea aliis viris summis accidit, et satis videtur probare, minime pendere a viribus et voluntate hominum, quomodo Deus sit cognoscendus et colendus, nec etiam vilo modo fieri posse, ut sine effatorum diuinorum oraculis, in re tam ardua certi quid proferatur aut demonstretur.

Igitur auf reuelata debet adesse religio aut omnis religio res est incerta, ambigua, fluctuans. Adesse autem veram et a Deo ipsa promulgatam religionem, omnibus paguis edocet sacer codex, quo cum omnium temporum consentit historia. In praesenti non est nostri, ea proponere, quae de auctoribus sacrorum scriptorum aut de modo, quo ad ea edenda, fuerint excitati, tandemque quae de eorum praecipis in vniuersum agunt, quod hujus dissertationis argumentum non versatur in iudicatione veritatis historiarum, sed quaestionem praecipue tangit theologiam, eamque de origine et natura religionis christianae.

Eam

Eam ergo esse ab ipso Numine ortam, maxime probat et confirmat legatio filii Dei, quam si quis maximi facit, grauissimo gaudet pro veritate religionis christianaе argumento. Cum enim nemo unquam Nomen viderit summum, nec videre potuerit, filius natura praesantissima pariter atque ipse pater, verus Deus, praeditus, ab ipso edoctus, et ex ejus sinu progressus, venit in has terras, ut nobis, quod I. C. saepissime est professus, diuinam voluntatem declararet eaque perageret, quae summus pater ipsi in generis humani salutem demandarat. Quam sancte hic diuinus legatus excipiendus sit et quam caste ejus verba audienda sunt, hoc ipsum docet, quod Deus in eo est **PRÆSENTISSIMUS** Io. xiv. v. 9. 10. 11. Col. 11. v. 2. et 9. 2. Cor. 1v. v. 6. et quod ipse oracula longe majoris sunt pretii, quam Moysi atque omnium prophetarum, iisque totius religionis ambitus clare est designatus et absolutus. Lex quidem, ut Ioannes docet, per Moysen data est, sed vera gratia et salus nobis per I. C. est parta et oblata.

Si denique in rebus grauissimis testes sunt admittendi, quorum testimonia pro eorum virtute ponderantur, quis quaeso! testis in his terris erit grauior omniumque fide dignior, quam integerrimus et innocentissimus omnium, quotquot fuerunt, I. C., omnis vitii, erroris aut culpae expertus, totus ἀγαμέμνωνος! Hinc, quae ejusdem Ioannis vel potius ipsius Christi verba sunt ἡ ἐξουσία καὶ ἀληθεία καὶ ἡ ζωὴ, εἶ Ἀμὴν, εἶ μαρτυρῆς εἰς πίστις καὶ ἀληθείας recte est appellandus, qui quae vera docuit, ea et exemplo suo grauissimo commonstrauit et ideo etiam a Deo summis beneuolentiae documentis ornatus est. Ad quae recte referuntur ejus τελεωσις et in ea euentus doctrinae, quam proposuit, salutaris maxime.

Abfit

**

Abiit ergo, vt aliquis verbis tanti tamque diuini legati fidem de-
neget vilemque hominem habeat Dei filium vnigenitum, in quo infunt
omnes virtutes, a prophetis ab antiquissimis temporibus de Messia de-
claratae. Nec tamen pauci sunt recentiorum, qui vt genio fecilli indul-
geant, ita molles facilesque sunt, vt et vaticinia de Iesu V. T. in
dubium vocare non erubescant, cum tamen V. et N. T. scripta ita se
tangunt et inter se cohaerent, vt alterum sine altero stare prorsus non
possit, qui vt miracula, quibus diuinam suam demonstrauit I. C. na-
turam, infirmis et ludibrio exponant, nec maioris habeant ac Muha-
medis filius *ϕλαυνομαχης*, vt ejus doctrinas denique futes dixerint
nugas, licet nullus philofophorum et antiquissimorum et recentiorum
tam salutare praeeperit, nec summi *αυτοκρατορες* voluntatem clarius
edisseruerit, regni coelestis leges et praemia eiusdem ciuibus destinata
accuratius promulgarit legumque violatarum vindictam grauius edixerit.
Sed dissoluuntur tandem istae nebulae, vt eo clarior luceat veritas.
I. Pet. I. v. 24. 25.

Accedit aliud argumentum, pro diuina religionis christianae aucto-
ritate ex ejus natura et veritate interna petitum; ita enim comparata
est, vt non solum venerando summo Deo sit consentanea, sed et omni-
bus et singulis sufficiat hominibus, eorum commodis inferuiat, nec
opinionibus meris innitatur, sed legis instar omnes obliget, ita, ut
non possint non eam amplecti summaque fiducia venerari. Omnium
aetatum et quorumvis hominum religio merito est dicenda, quae vti ex
Oriente ad nos delata, vltra fines imperii romani in omnem terrarum
orbem

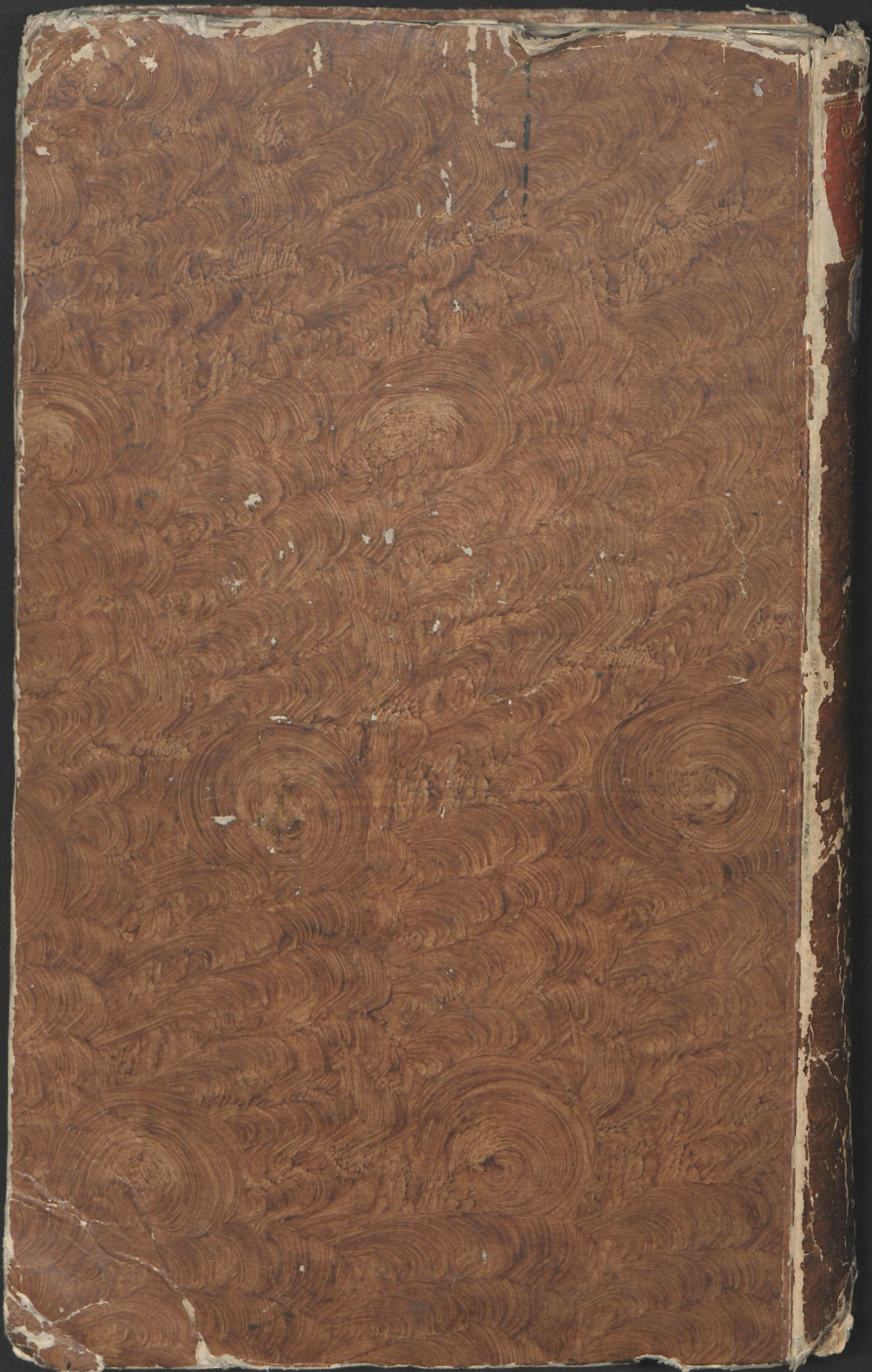
orbem late est extensa et vbiuis eandem vim, grauitatem et auctoritatem tuetur. Quanti autem pretii hoc argumentum sit, ii pernorunt, qui hominum res et ingenia perferuntur vel etiam legibus humanam societatem confringunt.

Iam per angustos huius libelli cancellos non licet, doctrinas christianas per partes enumerare earumque virtutem explanare. Nec opus est. Nam quilibet, si modo velit eas attento animo considerare, potest videre, eas esse certissimas, sapientissimasque et fatebitur: Domine, tu loqueris, quae ad vitam et salutem sempiternam ducunt. Nulla in iis deprehendet inuenta humana, sed spiritus sanctissimi placita, quae facilia et salutaria facta ac sentiet, Christum verissime dixisse: mea doctrina non est a me inuenta, sed est eius, qui me misit. Si quis volet eius voluntati parere, is facile intelliget, vtrum doctrina mea sit a Deo, an mei ingenii. Io. VII. v. 17. Eas inueniet doctrinas, quas non potentia hominum illustrium, non armorum violentia, aut legum humanarum sanctitas, saepius enim latae sunt in aduersum, non dignitatis et opum splendor, non oratorum artes et eloquentia, non incantationes et veneficia, nec denique Augurum et haruspicum fallaciae et praestigiae nullaeque calliditates, sed purissimae virtutes, quae in iis insunt, lenitas, simplicitas, veritas, sanctitas, perennitas, commendant ac tuentur.

Pon 24 1067
20

TA-70L
an 2 u. an 13 noch nicht aufgenommen

DE
AUCTORITATE
RELIGIONIS CHRISTIANAE DIUINA

DISSERIT
ET
VIRO MAGNIFICO, SUMME VENERABILI
EXCELLENTISSIMOQUE
DOMINO
CAROLO CHRISTIANO
TITTMANNO,

DOCTORI THEOLOGO CELEBERRIMO,
IN SUPREMO, QUOD ELECTORIS SEREN. NOMINE SACRORUM CURAM GERIT
COLLEGIO ASSESSORI, DIOECESIOS DRESDENSIS SUPERINTENDENTI,
PASTORI PRIMARIO, SCHOLARUMQUE EPHORO &c.

PATRONO OPTIMO,
INGRESSUM NOVI MUNERIS PIE GRATULATUR
CAROLUS GOTTLÖB FIEDLER, A. M.

ECCLESIAE DITTERSBAC. PASTOR.

DRESDAE,
TYPIS CAROLI CHRISTIANI MEINHOLDI.